

Heiligheid en zondigheid in de Kerk: Hij alleen is de Heilige

Hans Tercic

1 Samenvatting van de tekst

1 Kunnen we ons meer bewust worden van het feit dat we nood hebben aan bekering wanneer we 'heiligheid' en 'zondigheid' in verband met de 'kerk' brengen? Dat we dit vaak emotioneel en vanuit vooroordelen doen, dienen we ons bewust te worden. Want telkens weer moeten we ons spiegelen en afstemmen op Jezus' boodschap *om te kunnen groeien* in wat Hij van ons verwacht, vandaag.

2 De Kerk wordt uitgenodigd tot blijvende bekering. Tercic omschrijft kerk als *de gemeenschap van het in waarheid en barmhartigheid vernieuwde universele volk van God*. Reeds de eerste leerlingen konden die roeping niet echt waar maken, onvolmaakt als ze waren. In die zin zijn ze mogelijke verraders van de zaak die met Jezus begonnen is. Wat hen voor het verraad het meest behoedt, is dat zij in Jezus' spoor meetrekken en Hem aan het werk zien en horen. Ze leren van Hem en hun hart wordt geleidelijk aan omgevormd. De Kerk is nooit een gemeenschap van 'gearriveerden', maar van zondaars die door Jezus telkens weer geheiligd worden en daardoor trouw aan Hem kunnen zijn. Ook de gecanoniseerde 'heiligen' zijn verzoende en altijd weer te verzoenen zondaars.

3 De Kerk is het Godsvolk onderweg. De kern ervan is dat zij een veilige gemeenschap blijft voor zondaars van allerlei slag waarin barmhartigheid, bekering, genezing en groei mogelijk zijn. Met zelfs vergeving voor wie er in ons 'normale' denken geen plaats bestaat! Een veldhospitaal waarin niemand verloren mag gaan en waarin 'verpleegd' wordt door 'gewonde' herders.

4 Groeien naar heiligheid. Nergens zei Jezus dat zondigheid niet bestaande is of niet eens erg zou zijn. Ook in zijn opvatting over de Wet gaat hij héél ver: niet het uiterlijke onderhouden ervan voldoet, integendeel ook in ons hart moet er harmonie zijn met Gods wil. In die zin is de Bergrede een enorme uitdaging waar niemand ooit aan toe komt (cf. je vijand beminnen; twee mijl met iemand meegaan, zeventig keer vergeven...). Als je die Bergrede alleen maar leest als morele regelgeving word je depressief. Ze is op de eerste plaats een weerspiegeling en openbaring van wie God zelf is: de barmhartige en heilige bij uitstek. En dat merken we ook in Jezus' optreden en spreken. Wie vanuit dat besef leeft, ervaart een enorme ruimte om te groeien, zich te bekeren zonder angst of krampachtigheid. Hij kan leven vanuit het volle vertrouwen dat we in de navolging kunnen en mogen groeien.

4 Het kwaad is en blijft een realiteit in de menselijke en dus ook in de kerkelijke wereld. Het kan nooit worden goedgepraat. De morele schuld ervoor kan van mens tot mens verschillen. Maar de oproep tot heiligheid

vanwege God blijft. Ook is er altijd onderscheid te maken tussen graden van kwaad en kan het geen kwaad de balans eens op te maken van wat historisch en cultureel conjectuurgevoelig is. (Je kan b.v. denken aan hoe 'slavenbestaan' werd ingeschat: van toegelaten tot verboden; aan de positie van de vrouw – het algemeen stemrecht voor vrouwen in België is er pas in 1947 gekomen! -; aan het impact van pedofilie op de slachtoffers – Prof. Etienne Vermeersch verklaarde voor de televisie dat hij daar nu helemaal anders over oordeelt dan in de jaren '68; aan homoseksuelen – waar je nu televisieprogramma's kan bekijken waarin jongeren zich 'outen' en die geen enkele vorm van afkeuring aanvaarden voor hun eigen geaardheid en de gevolgen daarvan voor hun levenskeuze; aan transgenders,...)

5. Hoe als gelovige daarmee omgaan?

- a. Je eigen spontane reactie onderkennen en je ervan bewust zijn.
- b. De objectieve feiten vaststellen en plaatsen binnen het heersende recht.
- c. Zorgen voor de genoegdoening voor aangebrachte schade en correctie van de zondaar.

Voor de christen komt daar nog bij dat de christelijke gemeenschap (en niet enkel de individuele christen) zich verantwoordelijk blijft voelen voor de zondaar (zonder de zonde goed te keuren) en hem/haar beschouwt als een broeder of zuster in nood om haar/hem tot bewustwording, bekentenis en bekering te brengen. De christelijke gemeenschap is ook geroepen tot plaatsvervangende boete en genoegdoening (*) en gemeenschappelijke bekering om vergeving en genezing mee mogelijk te maken. (Zou dat de basis zijn waarop gesteund wordt om financiële genoegdoening vanwege het bisdom of de congregaties te geven aan pedofilie-slachtoffers in pastoraal-kerkelijke context daar waar de daders b.v. overleden zijn?)

6. De zondaar is mijn broeder. Tijdens de veertigdagentijd schaarde de kerkgemeenschap zich rond de boeteling die publiek gezondigd had om hem/haar in de paasnacht weer op te nemen in de gemeenschap. In de 'gemeenschap van de heiligen' (cf. de geloofsbelijdenis!) wordt aangevuld wat ontbreekt in de andere en omgekeerd. Het evangelie blijkt het sterkst waar de zonde woekert. De rechtspraak in de burgerlijke gemeenschap gaat enkel om (de noodzakelijke) rechtsvoldoening. Vergeving en verzoening behoren tot het domein van God en van christenen die proberen in het voetspoor van Jezus te gaan. (Een belangrijke ongelovige Waalse politicus zei eens: 'Vergeving staat niet in mijn vocabularium'. De Franse bisschoppen in plenaire vergadering bijeen in Lourdes 2016 over 'pedofilie en kerk' hebben eerst een volle dag gevast vooraleer zij de problematiek ter sprake brachten en pastorale richtlijnen hebben uitgevaardigd).

(*) Waaraan kan je denken bij 'genoegdoening'?

- Stel dat mijn ouders schatrijk geworden zijn door woekerprijzen te hanteren tijdens de oorlog, en ik erf die rijkdom: ik heb de morele verantwoordelijkheid om iets goed te maken, ik kan niet doen alsof dat 'mijn verantwoordelijkheid'

niet is.

- Als mijn broer iemand erg gekwetst heeft – ik moet dat helpen goedmaken.
- Zo ook in de kerk (als gemeenschap): wat een medegelovige anderen aangedaan heeft ...

2 Methodische bedenkingen bij deze bijeenkomst

Beperk als gespreksleider het gesprek echt niet tot de momenteel actuele problematiek van pedofilie door kerkmensen, maar ook andere vormen van 'zondigheid' in de kerk dienen besproken te worden. Zie trouwens de inleiding op deze tekst in het tijdschrift die heel duidelijk véél ruimer is. Om dit aspect nog te concretiseren heb ik in punt 3 van deze bijlage de omschrijving opgenomen zoals die door de redactieraad aan de auteurs werd bezorgd. Daaruit zal het 'ruimere kader' duidelijk blijken. Het was niet gemakkelijk om een auteur te vinden voor dit onderwerp. Diverse mensen hebben (allen wegens tijdsgebrek?) moeten weigeren.

De auteur wil grondhoudingen suggereren waarmee we op een 'niet goedkope' wijze kunnen omgaan met het feit dat we ons vaak storen aan onevangelische kerkpraktijken. Die gaan eigenlijk nooit alleen de beleidsverantwoordelijken aan, maar feitelijk slaan ze ook telkens op onszelf. Daarbij graaft de auteur heel diep, zodat de tekst die we te lezen krijgt écht een inspanning vergt.

Jan Vandenberghe heeft van deze tekst een ietwat meer leesbare versie gemaakt die je terugvindt op de webstek van Adem-tocht.

Nog steeds zijn er gespreksleiders/sters die de bijlagen maar niet vinden op die website. Ik schrijf hieronder hoe ze eraan kunnen komen (**te bewaren!**).

Waar vind je op internet de tekst van de notities (dit is de gespreksbijlage bedoeld voor de gespreksleider/ster) en mogelijke andere bijlagen maand na maand?

Een eenvoudige werkwijze is deze:

Je geeft in Google of in een andere zoekrobot de woorden 'Adem-Tocht Vlaanderen' in.

Op de startpagina van Ademtocht vind je in het midden bovenaan de notities van twee opeenvolgende maanden. Klik op de foto van de maand die je interesseert en je komt op de pagina met alle nodige gegevens terecht, o.m. ook de link naar de bijlage(n). Bijlage 1 is steeds de *notities* om het gesprek te begeleiden en bevat ook suggesties voor een gebedsmoment.

Best is om de pagina 'Adem-Tocht Vlaanderen' bij je favorieten op te slaan, zodat je niet telkens via Google of een andere zoekrobot op zoektocht moet.

*Het lijkt mij noodzakelijk om voldoende tijd te steken in het begrijpen van wat Tercic als grondhoudingen aangeeft. **Deze beurt vraagt van de gespreksleider/ster een ernstige inspanning om vooraf het onderwerp in***

te studeren. *Ik probeerde een samenvatting van de grondhoudingen hierboven onder nr. 1. Maar tevens heb ik de tekst op sommige punten aangevuld met eigen voorbeelden in de hoop te verduidelijken wat Tercic ons wil meegeven. Voor de begeleider van het gesprek is het belangrijk de genuanceerde ideeën goed te vatten. Misschien kan er tijd genomen worden om de onder nr. 1 langere tekst rustig samen te lezen en te verduidelijken. En pas nadien de gespreksvragen (vanaf nr.3) door te nemen.*

3 Inhoudelijke omschrijving van het onderwerp ten behoeve van de gesprekleiders

A Domeinen waarop de zondigheid zich kan situeren

De boodschap van Jezus' evangelie, door verantwoordelijken in de kerk voorgehouden, botst in de praktijk soms met de persoonlijke beleving ervan door hen. En zelfs soms met de mensenrechten.

Maar ook (vaak onnodige/achterhaalde) kerkelijke voorschriften zijn soms aanstootgevend.

Deze (dubbele) discrepantie roept bij veel gelovigen wrange gevoelens op en is de oorzaak van zich afkeren van de kerk en ook van kerkverlating.

Maar we weten dat de zondigheid van de Kerk ook door ons eigen hart gaat.

Elke christen is er medeoorzaak van door het kwaad in ons eigen leven, door onze eigengereidheid, onze onverschilligheid, ons niet-evangelisch leven: wijzelf compromitteren mee de geloofwaardigheid van de kerk.

Wij dragen ertoe bij door ons ontkennen of negeren van wat verkeerd loopt of door het te vergoelijken, door het op zijn beloop te laten, door niet, zoals Jezus aanbeveelt, het eerst onder vier ogen te bespreken met de betrokkene(n) en het dan voor de 'raad' te brengen.

A.1 De heilige, katholieke kerk en vormen van zondigheid...

De zeven hoofdzonden zijn (zie Wikipedia):

Superbia (hoogmoed - hovaardigheid - ijdelheid)

Avaritia (hebzucht - gierigheid)

Luxuria (onkuisheid - lust - wellust)

Invidia (nijd - jaloezie - afgunst)

Gula (onmatigheid - gulzigheid - vraatzucht)

Ira (woede - toorn - wraak - gramschap)

Acedia (gemakzucht - traagheid - luiheid - vadsigheid, afkomstig van het Griekse "ἀκηδία")

Niet 'de' Kerk' is zondig, maar de mensen – en ook kerkmensen zijn maar mensen. Niets menselijks is ons vreemd ...

Liefst ook even wat uitleg over de soms aanstootgevende term 'de heilige katholieke kerk'.

A.2 Enkele domeinen/aspecten waarop conflicten kunnen optreden?

De discrepantie merk(t)en we heel scherp in verband met het seksueel misbruik door 'kerkmensen' (priesters, religieuzen, leken met een pastorale verantwoordelijke functie) van kinderen en jongeren.

Mensen haakten af omdat de kerk als instituut bij de ontdekking van het seksueel misbruik het gebeuren eerst onder de mat veegde, de zijde koos van haar 'bedienaren', en de slachtoffers in de kou liet staan. De kerk aanvaardde ook moeizaam de rol van de burgerlijke samenleving en had, zoals het leger, een eigen rechtbank ... Ze was daarbij rechter en betrokken partij tegelijk.

Zie ook de *film 'Spotlight'*: Spotlight is een Amerikaanse/Canadese film uit 2015 van regisseur Tom McCarthy. De film is gebaseerd op het onderzoek van The Boston Globe, dat in 2002 een grootschalig kindermisbruikschandaal binnen de Katholieke Kerk aan het licht bracht. De film ging in september 2015 in première op het filmfestival van Venetië.

Maar ook bij het misbruik maken van 'macht' (dat bij celibatairen een groter gevaar is) in concrete situaties: o.m. kerksluitingen (zonder voorafgaand overleg); beslissen om geen eucharistie meer te vieren bij begrafenissen maar enkel een gebedsviering (eenzijdig opgelegd: in onze parochie is dit nu zo!); ... kan uiting zijn van 'zondigheid' bij bedienaren van de eredienst en is oorzaak van verdriet/afhaken/onverschilligheid bij gelovigen...

Eveneens (vooral vroeger) bij de angst die de kerk door de preken (donderpreken) bij de mensen heeft teweeggebracht en de gewetensdruk als gevolg ervan. Het was verre van een blijde, bevrijdende boodschap, maar onderdrukking.

Tegen de borststotende rijkdom (cf. afgezette bisschop Tebartz-Van Elst van Limburg an der Lahn in Duitsland – verbouwing ambtswoning; kostenplaatje 21 miljoen euro – komt natuurlijk in de pers, al is het een eerder zeldzaam fenomeen) of vormen van oneerlijkheid/bedrog bij het beheer van financiës...

Verder verschilt de pastorale praktijk ook van de leer en de voorschriften, ze is soms ver vooruit. Sommige 'gelovigen' willen soms 'heiliger zijn dan de paus' en haken af omdat die evoluerende kerk hen ontgoochelt. Anderen haken af omdat de kerkleiding en een aantal bedienaren rigoureuus vasthouden aan oude inzichten, praktijken en taalgebruik. Een hautain, autoritair gedrag dat niet meer aanvaard wordt.

B Hoe kunnen we met dit alles (positief) omgaan?

Welke gevoelens brengt dit mee? Hoe erover spreken? Wat doen? Openlijk schuld bekennen? Vergiffenis vragen? Alleen door de hiërarchie of ook door elke christen? Hoe staan tegenover media die (terecht) dit alles aanklagen, soms heel eenzijdig? Doet dit onze inzet inkrimpen? Hoe elkaar bemoedigen?

4 Bibliografie

* Stefaan Franco, *Heilige Kerk van zondaars?* in *Collationes*, 2012, nr. E, p. 123-145.

* Eric Vanden Berghe, *De gist en het deeg. Over kritiek op de kerk*, Davidsfonds, 53 blz. Geloven vandaag is lastig! Er wordt meer dan ooit kwistig kritiek rondgestrooid tegen de Kerk, haar leiders, haar moreel gezag, de christenen zelf. Uitdrukkingen als 'de laatste dictatuur', vermolmd, niet meer van deze tijd...zijn legio. Eric Vanden Berghe ontrafelt de verschillende mechanismen van de kritiek. Op zijn beurt zoekt hij de waarheid. Die vindt hij in echte authenticiteit want de geloofwaardigheid van de christenen staat of valt ermee.

* Eric Vanden Berghe, *Eerlijk – ook in de kerk*, 2008, 46 blz. Postuum uitgegeven door zijn zus Brigitte Vanden Berghe, in eigen beheer.

5 Suggesties voor een afsluitend gebedsmoment

Breng mee Door de wereld gaat een lied nr. 5 (CD)

1 Lied Z.J. 597 (Willem Barnard / Frits Mehrstens) (zie DDW 5, nr. 21)

2 Evangelie: Mt. 13, 24-30 (de parabel van het onkruid onder de tarwe)

²⁴ Hij hield hun een andere gelijkenis voor: 'Het is met het koninkrijk van de hemel als met een mens die goed zaad op zijn akker uitzaaide. ²⁵ Terwijl de mensen sliepen, kwam zijn vijand onkruid tussen het graan zaaien en vertrok weer. ²⁶ Toen het jonge gewas opschoot en vrucht begon to dragen, kwam ook het onkruid tevoorschijn. ²⁷ De knechten kwamen de heer des huizes vragen: "Heer, hebt u soms geen goed zaad op uw akker gezaaid? Waar komt dat onkruid dan vandaan?" ²⁸ Hij antwoordde: "Dat is het werk van een vijand." De knechten zeiden tegen hem: "Wilt u dat wij er het onkruid tussenuit wieden?" ²⁹ Hij antwoordde: "Nee, want dan zouden jullie met het onkruid ook het graan lostrekken. ³⁰ Laat beide samen opgroeien tot aan de oogst, dan zal ik, wanneer het oogsttijd is, tegen de maaiers zeggen: 'Wied eerst het onkruid, bind het in bundels bij elkaar en verbrand het. Breng dan het graan bijeen in mijn schuur. '"

3 Bezinnende kommentaar (rustig te lezen, elk voor zich)

Op het einde van zijn artikel in *Collationes* (zie boven – bibliografie) besluit Stefaan Franco als volgt:

5. Het christendom is de godsdienst van de incarnatie. Dit brengt met zich mee dat de Heilige Geest niet zonder de werkzaamheid van mensen kan en wil, met alle contingentie, historiciteit en zondigheid van dien. Zelfs die voltrekkingen waarin de kerk zich het meest engageert (bijvoorbeeld haar

sacramenten, verkondiging, leeruitspraken ...), blijven ten langen leste handelingen door concrete, menselijke subjecten. Onverminderd de toezegging van de bijstand van de Heilige Geest is de werkzaamheid van die Geest zelfs in de kerk niet ondubbelzinnig aanwijsbaar. Dit besef noopt de kerk tot een fundamentele nederigheid en bescheidenheid. Haar enige houvast is de toezegging dat ze nooit, helemaal en definitief ophoudt kerk van Christus te zijn. Verder is ze een pelgrimerende kerk die op weg is naar de eschatologische voltooiing maar deze als zodanig nog niet heeft bereikt. De kerk kan maar als heilig beleden worden als zij telkens opnieuw de weg van boete, vernieuwing en hervorming inslaat.

6. De heiligheid van de kerk belijden, is geloven dat de goede tarwe het zal halen op het onkruid (vgl. Mt 13,24-30), niet uit kracht van mensen maar omdat God zelf heeft gezaaid. Met paus Benedictus XVI: "Het kwaad zal altijd een plaats hebben in het mysterie van de Kerk. Als je ziet wat mensen, wat clerici allemaal hebben gedaan in de Kerk, dan is dat bijna een bewijs dat Hij zelf de Kerk gesticht heeft en in stand houdt. Als zij alleen op de mensen was aangewezen, was ze al lang verdwenen (*Licht der wereld*, p. 53).

4 Gebed

Vader-God

in deze tijd van veertig dagen

kunt Gij de zonde doen uitsterven in ons hart.

Gij hebt uw Kerk gebouwd zodat zij hier op aarde van uw heiligheid het zichtbaar teken zij.

Wij bidden dan ook:

hervorm uw kerk, geef haar de levensmoed

uw woord te doen, uw hart te volgen.

Dat wij niet langer heersen over anderen,

geen rechten doen gelden,

maar alleen bijdragen tot de vreugde.

Dat wij door de woorden wie wij spreken

niemand afstoten of uitsluiten.

Breng ons te binnen dat wij allen gezonden zijn

- hoezeer ons tekort en zondigheid ons ook tekenen -

om uw genade en heiligheid te verkondigen in deemoed.

Want zelf zij wij door U aanvaard

en altijd hebben wij vergeving nodig. Amen.

5 Je kan het mooie beginlied hernemen Z.J. 597

Op- en aanmerkingen naar guido.debonnet@skynet.be